

LUMEA VĂZUTĂ DE VLADIMIR PUTIN

Teodora DOBRE*

Virginia ANDREI*

Motto

„Gentleman, the vote is 11 to 1, and the 1 has it!”
(Abraham Lincoln)

Abstract

At the strategic level, the psychological assessment of the political leader becomes primordial for a successful intelligence service, mostly because we often view a nation's foreign policy in terms of its leader's personality and we know that their decisions are influenced by their belief system (or operational code) and motivations. This paper is focused on shaping a connection between the operational code of Vladimir Putin and his actions, taken in the name of Russia, managing global crises like the American invasion in Iraq, the Iranian file, the missile defense problem, and the crisis in Syria and Ukraine. My attempt is meant to discover a pattern of action within the political behavior of the most controversial leader of the moment as well as to develop predictions, concerning his future approaches of global issues.

Keywords: Vladimir Putin, political behaviour, political lider, international crises, cognitive system.

Introducere

Înțelegerea fenomenelor de politică externă implică o cunoaștere aprofundată a intențiilor, capabilităților altor state și a relațiilor existente între ele. Semnificația unui eveniment internațional vine nu numai din analiza evenimentului în sine, ci și a convingerilor relevante și a valorilor individului cu atribuții decizionale (Tetlock și McGuire, 1986, p. 152). De exemplu, invazia sovietică din Afganistan capătă diferite semnificații în funcție de presupunerile formulate cu privire la intențiile sovietice. A fost acest act militar unul defensiv, în încercarea de a preveni o răspândire a islamiștilor în Asia Centrală? Sau a fost unul ofensiv, vizând o desfășurare de forțe în Golful Persic pentru obținerea supremației? Posibile răspunsuri ale americanilor

* Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”.

* Serviciul Român de Informații.

definite în raport cu invazia sovietică sunt influențate nu numai de motivațiile și capacitățile sovietice, dar și de raționalitatea decidenților americani, cu privire la ceea ce reprezintă interese americane vitale și ce politici pot fi folosite pentru protejarea acestor interese.

Aceste structuri cognitive pe care liderii se bazează în codarea informațiilor noi, fie ele scenarii, coduri operaționale, scheme cognitive, stereotipuri, prototipuri, au capacitatea de a oferi explicații intrinseci cu privire la scopul, cauza unui eveniment politic, adevăratele intenții ale unui stat, ascunse în spatele unor acțiuni de politică externă, rolul lor fiind fundamental pentru gestionarea relațiilor dintre state, întrucât evidențiază centrul existenței fiecărui actor național, și anume, individul, liderul ce se află la conducerea arhitecturii statale.

Am ales să tratăm în următoarele pagini, într-o abordare complexă, sistemul cognitiv al liderului politic, și anume, codul său operațional, ce are rolul de a reuni informațiile percepute de acesta asupra evenimentelor politice internaționale, sub forma unor imagini cognitive proprii și care, funcționând pe baza unui proces de input-output, generează în urma interpretării informațiilor deținute, un răspuns, ca modalitate de gestionare a contextului politic confruntat. Studiul pornește de la o abordare detaliată a conceptului de cod operațional, iar apoi conturează, dintr-o perspectivă „cognitivă”, crizele internaționale gestionate de liderul Vladimir Putin, de la criza irakiană din 2003, disputa dosarului nuclear iranian, dilema scutului antirachetă, conflictul multidimensional sirian, până la criza ucraineană, cu scopul de a identifica *pattern*-ul comportamental, stilul cognitiv, motivațiile unui lider aflat în spatele politicii externe ruse de mai bine de zece ani.

Cod operațional – evoluție, definire și utilitate

Nathan Leites (1951) a fost primul care a introdus termenul de cod operațional în cadrul arealului terminologic al psihologiei politice, ca fiind o serie de reguli standard urmate de membrii Biroului politic, considerate de aceștia ca fiind necesare pentru o conducere eficientă a statului. Studiul său se bazează pe scrierile lui Lenin și Stalin și tratează îndeosebi relațiile stabilite între membrii Partidului Comunist și lumea exterioară acestuia, scopul autorului fiind acela de a identifica un tipar al acestor reguli, aplicate în timpul ambilor lideri sovietici, și mai ales de a prezice comportamentul bolșevic (Leites, 1951, p. 11).

Aceste reguli reprezintă un *pattern* al gândirii bolșevice, un set de norme de conducere a decidenților sovietici, ce sunt aplicate de moștenitorii comunismului prin comparație cu situațiile ce au format istoria Partidului Comunist. Astfel, tiparul cognitiv bolșevic spune că toate evenimentele politice

semnificative sunt explicabile prin intermediul legilor marxist-leniniste, niciun astfel de eveniment nefiind accidental, iar cel care îl consideră ca fiind rezultatul altor forțe decât cele specifice tranziției de la capitalism spre comunism, este considerat un filistin politic (Leites, 1951, pp. 11-19).

Leites a identificat și un *pattern* al gândirii bolșevice asupra puterii, a cărei lipsă creează o situație de real pericol pentru viitorul comunismului. Așa se explică și atitudinea agresivă a bolșevicilor față de puterile sistemului internațional, chiar și după revoluția din 1917, când preluaseră puterea în plan intern. De asemenea, conform mentalității bolșevice, sentimentele individului trebuie controlate în întregime, întrucât ele îl pot domina, ceea ce produce o catastrofă. Leites afirma că „activitatea politică este un război ce trebuie tratat cu sânge rece” (Leites, 1951, p. 20). Mai mult decât atât, membrii partidului trebuie să mențină o linie politică clară, să își păstreze principiile în orice situație, dar în același timp să fie și flexibili, în funcție de traseul urmat de inamic, de schimbările venite din exteriorul statului, pentru a putea fi siguri de o victorie și pentru a evita pericolele în alegerea strategiilor de acțiune greșite. Aceste trăsături definitorii ale organismului politic îi conferă atât elasticitatea, cât și rigiditatea în cadrul luptei de menținere a supremației, la nivel internațional (Leites, 1951, pp. 32-35).

Tiparul cognitiv bolșevic susține folosirea mijloacelor violente pentru dezvoltarea comunismului, concluziile lui Leites sugerând faptul că atunci când Partidul decide să nu folosească violența împotriva inamicilor săi, se expune singur în fața violenței adversarilor, neutilizarea violenței fiind o eroare mult mai mare decât adoptarea unor mijloace prea violente în tratarea unei situații (Leites, 1951, p. 51). Ceea ce transcede granițele preferințelor pentru folosirea violenței este concepția bolșevică conform căreia orice grup care nu este controlat de partid, aflat în interiorul sau în exteriorul statului comunist, este considerat un inamic, aliatul cel mai potrivit fiind cel care este cel mai supravegheat de bolșevici. Astfel, într-un sens general, sovieticii cred că majoritatea politicilor conduse de guvernele statelor sunt concepute pentru a aduce atingere Uniunii Sovietice, întrucât scopul primordial al forțelor din exterior este anihilarea partidului, cu orice preț (Leites, 1951, p. 57).

Alexander George a preluat câțiva ani mai târziu în cadrul lucrării sale *The Operational Code: A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making* (1969) termenul de *cod operațional* lansat de Leites și a transformat normele standard care, conform opiniei sale, pot fi aplicate mecanic în alegerea unui curs de acțiune, într-o serie de premise, concepții asupra universului politic.

Sensul central al operei lui Alexander George este cel de a examina sistemul conceptual dezvoltat de lideri veniți din medii culturale și

instituționale diferite în abordarea *incertitudinii și riscului* din cadrul procesului decizional, mai exact, atunci când ei se află într-un plin demers de alegere a obiectivelor, strategiilor corespunzătoare. Acest sistem conceptual, supranumit *cod operațional*, este sintetizat de Alexander George sub forma unor răspunsuri date de lideri în fața unor întrebări generale, ce urmăresc ilustrarea *convingerilor lor instrumentale*, precum și a *convingerilor filozofice* (Alexander, 1969, p. 199).

Astfel, în ceea ce privește structura codului operațional, Alexander George a creionat un set de întrebări asupra sensului politicii, care, împreună, acoperă multe dintre problemele principale legate de cunoaștere și acțiune, cu care se confruntă un lider. Răspunsurile oferite de acesta ajută la definirea orientării sale fundamentale în fața abordării universului politic.

În ceea ce privește conținutul *filozofic* al codului operațional, *referințe externe formulate de lider asupra universului politic și asupra celorlalți actori ai sistemului internațional*, au fost trasate întrebările:

1. Care este natura esențială a vieții politice? Universul politic, stilul oponenților politici este unul cooperativ sau conflictual?
2. Care sunt perspectivele liderului pentru îndeplinirea aspirațiilor politice? Abordarea este una optimistă și/sau pesimistă?
3. Este universul politic unul predictibil sau nu? În ce măsură și în ce sens?
4. Cât de mult control poate avea un lider asupra dezvoltării cursului istoriei? Care este rolul liderului în transformarea și remodelarea istoriei în direcția dorită?
5. Care este rolul hazardului în viața omului și în derularea cursului istoric?

Conceptiile *instrumentale, referințe interne asupra celei mai bune abordări a liderului asupra acțiunii politice*, subsumate codului operațional, reies din răspunsurile acordate întrebărilor:

1. Care este cea mai bună cale de alegere a scopurilor sau obiectivelor acțiunii politice?
2. Care este cel mai eficient mod de a ajunge la scopul politic urmărit (conflict/cooperare)?
3. Cum sunt calculate, controlate și acceptate riscurile acțiunilor politice dorite a fi derulate?
4. Care este cel mai bun moment de acțiune pentru promovarea propriilor interese?
5. Care este utilitatea și rolul diferitelor mijloace de promovare a intereselor proprii?

În încercarea de a dezvolta o formă mult mai rafinată a concepțiilor subsumate codului operațional, Ole R. Holsti a formulat șase sisteme cognitive proprii liderilor, bazate pe întrebările filozofice și instrumentale ale lui Alexander George. Unitatea de analiză a lui Holsti este comportamentul individual constrâns de sistemul cognitiv al decizionalului (apud Walker, 1990). Modelul preluat și de succesorii săi este bazat pe *principiul consistenței cognitive*, din cadrul căreia reies două propoziții generale:

- convingerile se află într-o strânsă interdependență, tind să formeze un sistem cognitiv coerent și sub impactul a unor condiții specifice,
- convingerile constrâng gama de opțiuni alternative a decizionalului și astfel influențează decizia finală.

Astfel, ideea principală ce rămâne în urma studiului lui Holsti este faptul că deciziile unui lider sunt consistente cu convingerile restrânse în cadrul codului său operațional (apud Walker, 1990, p. 409).

Walker și Falkowski au aplicat versiunea lui Holsti în cadrul unor studii realizate asupra relației dintre modalitățile de răspuns în fața crizei derulate de administrația americană și codurile lor operaționale (Walker, Falkowski, 1984). Analizând sistemele conceptuale ale unor personalități politice precum Truman, Marshall, Eisenhower, Dulles, Kennedy, Rusk și Johnson și încercând să realizeze o conexiune între rezultatele obținute și căile de acțiune ale guvernelor conduse de ei, autorii nu au putut încadra liderii studiați în niciuna din cele patru categorii ale codului operațional (Walker, Falkowski, 1984). În schimb, ei au identificat diferite seturi de combinații între concepțiile filozofice și cele instrumentale la fiecare din subiecții analizați și un *pattern* prezent în schemele cognitive, și anume, o suprapunere a concepțiilor cu un ansamblu de motivații (Walker, 1990, p. 412).

Astfel, aceste studii au dus la crearea unei noi priorități în studiul codului operațional al liderului, și anume, stabilirea unei conexiuni între analiza codului operațional și psihologia motivațională, ceea ce constă în surprinderea nevoilor de afiliere, de putere și de realizare ale liderului. Ca dovezi atât ale dimensiunii cognitive, cât și motivaționale a analizei codului operațional al liderului rămâne studiul realizat de Walker S. asupra codului operațional al președintelui american, Woodrow Wilson, în contextul dezbaterii asupra ratificării Tratatului de la Versailles (Walker, 1990) și studiul asupra schemei conceptuale a secretarului de stat american, Henry Kissinger, realizat de Starr H., prin care acesta încearcă să conecteze personalitatea cu percepțiile și comportamentul de politică externă (Starr, 1984).

Deci, elementele cognitive, cât și cele motivaționale formează o personalitate coerentă, complexă a liderului, întrucât poate manifesta diferite

stări de spirit, în funcție de problema abordată. Această perspectivă sugerează faptul că trasarea codului operațional al liderului politic ar trebui să pornească „de jos în sus”, prin alipirea concepțiilor asupra unor probleme specifice, decât printr-o abordare „de sus în jos”, ca o serie de deducții, pornind de la un sistem cognitiv general. O astfel de strategie „de jos în sus” este metoda VICS (*Verbs In Context System*), cu ajutorul căreia se pot realiza posibile predicții asupra strategiilor, tacticilor adoptate de lider în viitor în gestionarea problemelor de politică externă (Schafer și Walker, 2006, p. 27).

VICS – analiza codului operațional „la distanță”

Conform opiniilor specialiștilor Snyder, Bruck și Burton, cei care doresc să înțeleagă deciziile de politică externă trebuie să aibă acces la „cutia neagră” a procesului decizional, adică asupra agenților implicați în acest proces. Metoda cea mai eficientă pentru a studia mecanismul din spatele fiecărei decizii politice este *analiza la distanță*, bazată pe extragerea caracteristicilor psihologice ale liderului prin studierea comportamentului său verbal (Snyder, Bruck și Burton, 2008).

Premisa de la care pornește metoda VICS este cea conform căreia modul în care liderii vorbesc despre relațiile de putere din universul politic relevă concepțiile lor referitoare la exercițiul puterii. Metoda se axează asupra verbelor folosite de actorii analizați în cadrul interviurilor acordate presei. În funcție de percepțiile asupra sistemului internațional, ca fiind unul conflictual sau cooperativ, liderii folosesc verbe orientate spre una din aceste direcții, distincția între sine și ceilalți fiind foarte importantă pentru stabilirea arealului de cuprindere a afirmațiilor decidentului (instrumental sau filozofic) (Schafer și Walker, 2006, pp. 30-32).

Astfel, din cadrul afirmațiilor publice ale liderului, unitatea de înregistrare pentru VICS este enunțul format din verb, subiect și obiect sau subiect, nume predicativ și adjectiv. Metoda extrage valori pentru șase atribuții ale fiecărui enunț înregistrat: subiect (el însuși sau ceilalți), categoria verbului (pozitiv sau negativ/de cooperare sau conflictual), timpul verbului, tinta și contextul.

Indicatorii luați în calcul de VICS sunt organizați sub forma celor zece întrebări formulate de George, calculul acestora trasând și răspunsurile, în funcție de valorile înregistrate în urma codării discursurilor actorului analizat (Schafer și Walker, 2006, pp. 33-38). De exemplu, pentru primul indicator de ordin filozofic, P-1: *Natura universului politic*, cât și pentru primul indicator de ordin instrumental I-1: *Direcția strategiei (conflict/cooperare)*, avem o scală de valori de la -1 (extrem de ostil) la +1 (extrem de prietenos),

cu o creștere graduală în intensitate (foarte ostil (-0,75), categoric ostil (-50), oarecum ostil (-0,25), mixt(0), oarecum prietenos(+0,25), categoric prietenos (+0,50), foarte prietenos(+0,75)). Pentru un lider care obține un scor de -0,21 respectiv +0,41 se obține următoarea interpretare: Individul consideră universul politic ca fiind unul oarecum ostil și crede că o direcție de acțiune categoric de cooperare este cea mai buna strategie de urmat în universul perceput. Interpretarea celorlalți opt indici ai codului operațional urmează aceeași schemă de interpretare, deși scala valorilor este diferită în unele cazuri (Schafer și Walker, 2006, pp. 38-40).

Codarea discursurilor publice ale liderului politic se poate face atât manual, cât și folosind *software*-ul *Profiler Plus*¹, destinat analizei psihologice la distanță a subiecților. Încadrând convingerile liderului, atât pentru imaginea sa asupra celorlalți (convingerile filozofice), cât și pentru propriul sistem cognitiv asupra abordărilor diferitelor probleme de politică externă (convingeri instrumentale), putem formula predicții asupra căror tactici se așteaptă liderul să fie folosite de ceilalți actori ai relațiilor internaționale, dar și asupra propriilor tactici, strategii adoptate în negocierile purtate cu ceilalți (Walker, 2007, p. 20).

Codul operațional al liderului politic Vladimir Putin

Vladimir Putin este o figură emblematică a statului rus, care a promovat pe lângă politicile de dezvoltare a statului rus în plan intern, prin reformele economice, sociale și politice, o politică externă destul de controversată, prin afișarea de fiecare dată a unei poziții congruente cu interesele naționale ale Rusiei, indiferent de riscurile generate prin opunerea viziunilor fundamentale ale celorlalte state. Ce se ascunde însă în spatele acțiunilor liderului rus, a justificărilor oficiale oferite în cadrul afirmațiilor sale publice?

Răspunsul este oferit de studierea îndeaproape a sistemului cognitiv al președintelui de la Kremlin, altfel spus, de identificarea viziunii sale asupra lumii, a *pattern*-ului cognitiv urmat, motivațiilor și percepțiilor sale, acestea dictând un curs preferat al evenimentelor, în cadrul crizelor globale care au afectat interesele Rusiei.

Vladimir Putin face politica externă a Rusiei, el planifică și îndeplinește obiective și împiedică derularea unor cursuri de acțiune nefavorabile, dominând în totalitate procesul decizional rus. Interesul sporit acordat

¹ Profiler Plus este un software dezvoltat de Social Science Automation, ce este folosit astăzi în analizele media, evaluările campaniilor electorale și profiling. Disponibil la <http://socialscience.net/partners/academicusers.aspx>.

de liderul rus problemelor de politică externă determină o personalizare a relațiilor externe, un control strict asupra evenimentelor de pe scena internațională, precum și o direcție strategică dictată de o singură voce. Cei care amenință sau provoacă autoritatea sa, sunt eliminați, expresia definitorie a rolului jucat de Putin în cadrul dezbaterilor decizionale fiind următoarea: „*le consensus, c'est moi!*”. Mai mult decât atât, o înțelegere a politicii externe ruse înseamnă o înțelegere a caracteristicilor sale individuale (Lo, 2003).

Președintele Federației Ruse nu reprezintă un fenomen izolat, apărut de nicăieri, ci este un produs al mediului rus, instinctele și convingerile sale fiind modelate de experiența personală, transformările masive ale societății ruse și ale statutului puterii ruse din cadrul sistemului internațional, eșecurile și succesele deținute de predecesorii săi și de biasurile și emoțiile care îl împiedică deseori să perceapă lumea înconjurătoare dintr-o perspectivă obiectivă și să renunțe la raționalitate (Lo, 2003).

Întrucât crizele internaționale sunt cele care reflectă cel mai bine elementele cognitive ale unui lider, acesta fiind forțat să acționeze sub presiunea unor limite temporale, contextuale sau informaționale, analiza elaborată în cadrul acestui capitol are ca scop identificarea codului operațional al lui Vladimir Putin și validarea acestuia prin prisma deciziilor de politică externă adoptate în situații de risc, în care statul rus este implicat, precum invazia americană din Irak, gestionarea reacțiilor internaționale negative cu privire la programul nuclear iranian, problemele impuse de apărarea antirachetă la nivel global, războiul civil din Siria și criza ucraineană.

Intrarea Crimeei sub autoritatea Rusiei și prezența trupelor ruse pe teritoriul provinciei au determinat reacții negative din partea SUA și a altor state occidentale. Concluzia cancelarului german, Angela Merkel, asupra acțiunilor liderului rus, a fost următoarea: „*Putin trăiește într-o altă lume! A pierdut contactul cu realitatea!*” (Paterson, 2014). Această observație nu face altceva decât să confirme diferențele de percepție existente între liderii occidentali și Putin asupra aceleași probleme, realitatea însemnând pentru fiecare altceva, pentru că este trecută prin propriul filtru cognitiv, propriile viziuni, atitudini, concepții, devenind o imagine, un produs al mecanismului de gândire individual. Declarația liderului Vladimir Putin, în fața adunării generale a ONU, 12 dec 2013 confirmă acest fapt: „We have always been proud of our nation. But we do not claim to be any sort of superpower with a claim to global or regional hegemony; we do not encroach on anyone's interests, impose our patronage onto anyone, or try to teach others how to live their lives. But we will strive to be leaders, defending international law, striving for respect and national sovereignty and peoples' independence and identity.”

(Presidential Address to the Federal Assembly, 2013) Aceste afirmații surprind elementele-cheie ale viziunii liderului Vladimir Putin asupra sistemului internațional, aplicate în cadrul crizelor globale care au afectat interesele ruse. Astfel, abordarea crizei irakiene printr-un exercițiu unilateral american este combătută constant de Putin, disputa dosarului nuclear este soluționată datorită rolului de mediator jucat de Rusia lui Putin, programul de apărare antirachetă dezvoltat de SUA în Europa este perceput de liderul rus drept o amenințare împotriva securității statului rus și un instrument ce destabilizează balanța strategică, criza siriană a evitat să devină un export de instabilitate datorită mijloacelor diplomatice și soluției de distrugere a arsenalului chimic, propusă de liderul de la Kremlin, iar criza ucraineană, aflată în derulare, poate fi gestionată din perspectiva lui Putin, numai prin dialog și cooperare și prin acordarea șansei Kievului de a-și gestiona instabilitatea din plan intern, fără o intervenție nelegitimă din exterior, sau o dictare a viitoarelor mutări strategice.

Pattern-ul comportamental al liderului rus vine din sistemul cognitiv dezvoltat de acesta în traversarea fiecărui episod critic al politicii internaționale și oferă posibilitatea identificării unor elemente cu un caracter anticipativ asupra viitoarelor strategii urmate pe scena internațională.

În abordarea crizei irakiene, Putin e moștenitorul dilemei precursorului său, Mihail Gorbaciov, de balansare a consensului internațional privind condamnarea Bagdadului cu relațiile apropiate deținute cu statul irakian. Votul său în cadrul Consiliului de Securitate al ONU, împotriva folosirii atacurilor militare în Irak, ascunde motivații precum: stoparea unilateralismului american, conservarea intereselor economice din Irak și o percepție distinctă de gestionare a crizei, față de cea împărtășită de comunitatea internațională (Okhovat, 2011). Astfel, în timp ce majoritatea statelor considerau că apelul la mijloace militare este răspunsul optim în fața suspiciunilor privind dezvoltarea armelor de distrugere în masă de guvernul irakian, Putin vedea o singură opțiune valabilă: continuarea inspecțiilor specialiștilor ONU (Okhovat, 2011).

Decizia liderului rus privind gestionarea crizei iraniene este cea de derulare a unei politici de balansare, între evitarea unui atac militar pe teritoriul Iranului și continuarea relațiilor economice dintre Moscova și Teheran. Susținerea Iranului la nivel internațional atrage pentru Putin un conflict al opiniilor cu SUA și UE, motivațiile sale fiind legate de necesitatea statului rus de a menține cooperarea economică cu Teheranul, dar și de viziunea sa strict cooperativă, negocierile fiind percepute ca mijloc ideal de abordare a tensiunilor concentrate în jurul dosarului nuclear. Totuși, sprijinul

acordat Iranului nu este unul constant, iar conformarea în fața normelor internaționale este considerată de administrația de la Kremlin prioritară, ca dovadă fiind solicitările făcute în mod public iranienilor pentru alinierea la cadrul legal trasat de Agenția Internațională de Energie Atomică (AIEA).

Putin percepe amplasarea sistemului antirachetă american în Europa ca fiind o amenințare la adresa securității ruse. Inițial propune americanilor abordarea problemei apărării antirachetă dintr-o perspectivă cooperativă, dar întrucât aceștia refuză o conjugare a eforturilor pentru construirea unui sistem comun, el deviază de la *pattern*-ul comportamental politic înregistrat anterior, emite acuzații la adresa americanilor (Chastain, 2015). Problema percepțiilor diferite persistă și în acest caz, în timp ce americanii susțin faptul că scopul sistemului antirachetă dezvoltat în Europa este detectarea unui eventual atac cu rachete balistice lansat de Iran, Rusia nu vede o amenințare viabilă în programul nuclear derulat de Teheran, fiecare dintre cele două părți fiind convinse că cealaltă nu dorește cu adevărat stabilirea unei relații de cooperare în domeniul strategic.

În cadrul dezbaterilor asupra conflictului multidimensional sirian întâlnirii ale Consiliului de Securitate ONU, soluția propusă de Vladimir Putin, și anume, distrugerea arsenalului chimic al Siriei, este percepută de acesta ca o oportunitate de evitare a unei acțiuni militare în teritoriu, ca soluție deținută în fața unei forme neconvenționale de conflict, și confirmă *pattern*-ul cognitiv al liderului rus îndreptat spre cooperare, compromis, dar și principiile instrumentale care ghidează acțiunile politice ale acestuia în plan intern și extern, axate pe respectarea legilor internaționale, a suveranității statului și eliminarea intervenționismului ca modalitate de gestionare a unor crize interne. Ceea ce fundamentează însă susținerea Damascului de către Moscova este substratul cognitiv al procesului decizional rus, ce pune accent asupra unor elemente precum identitatea celor două state, afinitățile istorice, asocierea opiniilor, viziunilor elitelor conducătoare ruse și siriene.

Vladimir Putin percepe conflictul ucrainean ca fiind un conflict instrumentat de statele occidentale, îndreptat împotriva normelor constituționale și a dorințelor populației ucrainene (Pacer, 2014, Address by President of the Russian Federation, 2014). El neagă acuzațiile Statelor Unite referitoare la prezența forțelor ruse armate pe teritoriul ucrainean și propune ca soluții pentru redresarea situației mijloace diplomatice, democratice și eliminarea violențelor. De asemenea, liderul rus consideră că decizia de acțiune militară în Ucraina este instrumentată de statul rus numai pe un fundament legitim, în deplină concordanță cu normele internaționale. Deși *pattern*-ul cognitiv înregistrat anterior elimină utilizarea forței ca mijloc

eficient de gestionare a crizelor internaționale, este pentru prima dată când liderul de la Kremlin emite o astfel de declarație, ce contravine principiului intervenționismului respectat în trecut, dar în același timp susține spiritul legitim al stilului său de conducere a politicii externe ruse.

Concluzii

La nivel general, analiza codului operațional al liderului politic Vladimir Putin relevă un lider îndreptat spre cooperare, un lider care percepe universul politic dintr-o perspectivă optimistă și care este capabil în același timp să folosească forța, dar doar atunci când aceasta este ultima opțiune de care dispune. Nu se autointitulează ca fiind un lider ce deține control semnificativ asupra evenimentelor scenei internaționale și deține o flexibilitate medie în ceea ce privește trecerea de la mijloacele cooperative la cele conflictuale. Disputa din jurul sistemului antirachetă relevă cele mai negative valori ale codului său operațional, ceea ce înseamnă un risc mai mare de folosire a mijloacelor conflictuale în acest caz.

Acuzațiile emise de Statele Unite la adresa Federației Ruse, referitoare la modul de derulare a politicii externe și anume, la utilizarea resurselor ca instrumente de presiune prin care se vizează reconstruirea sferei de influență sovietică și revenirea la ideologia comunistă, au fost demontate de acțiunile și declarațiile politice ale Moscovei, care au respectat de fiecare dată principiile multipolarității, pragmatismului, democrației și legitimității.

Tensiunile dintre SUA și Rusia se concentrează în jurul unui conflict al opiniilor, al suspiciunilor, intențiilor ascunse și al motivațiilor aflate în spatele unor decizii controversate, precum cea de invadare a unui stat-problemă, spre exemplu SUA și gestionarea crizei irakiene, sau de susținere a unui regim în criză, spre exemplu Rusia și sprijinul acordat regimului de la Damasc. Cheia deslușirii acestor incertitudini stă tocmai în conștientizarea elementelor psihologice ale liderilor implicați, în înțelegerea unor fenomene din perspectiva celuilalt, în capacitatea de a empatiza cu „adversarul”, aspect susținut și de psihoterapeutul Gabrielle Rifkind în cartea *The fog of peace*.

În cadrul unui discurs ținut de Putin în 18 martie 2014, după rezultatele referendum-ului organizat în Crimeea, liderul de la Kremlin a folosit cuvântul *ruski* (ce denotă etnicitatea) în locul termenului *rosiski* (ce definește cetățenia) de nenumărate ori, lucru ce nu a fost observat în discursurile anterioare. Declarația președintelui Federației Ruse, 2014. Dintr-o interpretare a istoricului Valery Solovei, acest detaliu, rezultat în urma unei analize verbale a discursurilor liderului rus, anunță o unire a tuturor rușilor

într-o singură comunitate, o inovație ideologică, ceea ce amplifică temerile americanilor (Piper, 2014).

Popularitatea liderului rus în plan intern, susținerea afișată de opinia publică din Rusia, dar și receptivitatea cetățenilor ruși din fostele state comuniste, reprezintă instrumentele la care va apela puterea de la Kremlin pentru a se apăra în fața provocărilor americanilor, ca dovadă fiind cazul Crimeei, unde voința exprimată de cetățenii regiunii, 58,5% din populație fiind de naționalitate rusă², printr-un referendum organizat în martie 2014, a dus la intrarea republicii sub autoritate rusă. Nu o anexare teritorială impusă prin mijloace violente, fără consimțământul indivizilor, ci o uniune a rușilor răspândiți pe fostul teritoriu sovietic, poate fi viitoarea mutare strategică a Rusiei, în cazul în care NATO și UE se vor extinde aproape de granițele Federației Ruse.

Imediat după ce Crimeea a intrat sub autoritatea Moscovei, Putin a explicat comportamentul Rusiei față de o regiune vitală pentru interesele statului rus: „They are constantly trying to sweep us into a corner because we have an independent position. If you compress the spring all the way to its limit, it will snap back hard. You must always remember this!”

Concluzia ce pornește de la o astfel de afirmație este una singură și exprimă, din punctul nostru de vedere, caracteristica principală a *pattern*-ului comportamental înregistrat de Rusia lui Putin în toate crizele sistemului internațional analizate în această lucrare: Atât timp cât Putin se va afla la conducerea statului rus, nu va acționa niciodată în mod ofensiv, nu va recurge la mijloace conflictuale pe scena globală din proprie inițiativă, ci doar dacă statele occidentale vor intensifica presiunile asupra Moscovei, forțând o reacție negativă semnificativă.

² Conform statisticilor realizate în 2001, disponibile la adresa: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/>

Referințe bibliografice:

1. Address by President of the Russian Federation, (18.03.2014) disponibil la <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>
2. Alexander, G. (1969), *The Operational Code: A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision- Making*, *International Studies Quarterly*, nr. 13.
3. Chastain, M. (2015), *Vladimir Putin: U.S. Missile defense system threatens Russia* in *Breitbart*, disponibil la <http://www.breitbart.com/national-security/2015/10/22/vladimir-putin-u-s-missile-defense-system-threatens-russia/>
4. Leites, N. (1951), *The operational code of politburo*, New York: McGraw-Hill Book Company, Inc.
5. Lo, B. (2003), *Vladimir Putin and the Evolution of the Russian Foreign Policy*, London: Blackwell Publishing.
6. Meetings by UN Security Council on Syria, disponibil la <http://www.un.org/apps/news/docs.asp?Topic=Syria&Type=Meeting>.
7. Okhovat, S. (2011), *The United Nations Security Council: its Veto Power and Its Reform*, CPACS Working Paper, nr. 15/1.
8. Pacer, V. (2014), *Vladimir Putin's justification for Russian action in Crimea undermines his previous arguments over Syria, Libya and Iraq*, în *The London School of Economics and Political Science*, disponibil la <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/03/11/vladimir-putins-justification-for-russian-action-in-crimea-undermines-his-previous-arguments-over-syria-libya-and-iraq/>.
9. Paterson, T. (03.03.2014), *Ukraine crisis: angry Angela Merkel questions whether Putin is 'in touch with reality'* in *The Telegraph* (online ed.), disponibil la <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10673235/Ukraine-crisis-Angry-Angela-Merkel-questions-whether-Putin-is-in-touch-with-reality.html>.
10. Piper, E. (2014, 06. 09), *'Patriot's handbook' may give insight into Putin's thoughts*, disponibil la Reuters: <http://www.reuters.com/article/2014/06/09/us-russia-putin-ideology-insight-idUSKBN0EK09Y20140609>, accesat la 06.08.2014.
11. Presidential Address to the Federal Assembly (12.03.2013), disponibil la <http://en.kremlin.ru/events/president/news/19825>.
12. Schafer, M., & Walker, S. G. (2006), *Beliefs and leadership in world politics*, New York: Palgrave Macmillan.
13. Snyder, R., Bruck, H., & Burton, S. (2008), *Decision-Making as an Approach to the study of International Politics* in S. Smith, A. Hadfield, & T. Dunne, *Foreign Policy, theories, actors, cases*, New York: Oxford University Press.

14. Starr, H. (1984), *Henry Kissinger: Perceptions of International Politics*, in *American Politics*, vol. 25.
15. Tetlock, P. E., & McGuire, C. J. (1986), *Cognitive Perspectives on Foreign Policy*, Boulder: Westview Press.
16. Walker, S. G. (1990), *The Evolution of Operational Code Analysis*, in *Political Psychology*, vol. 11, nr. 2.
17. Walker, S. G. (2007), *Coding and Scoring Operational Code Beliefs by Hand: The Verbs in Context System Manual*, New York: Arizona State University.
18. Walker, S. G., Falkowski, L. (1984), *The operational code of U.S. Presidents and Secretaries of State: Motivational foundations and behavioural consequences*, in *Political Psychology*, vol. 5.